

KAMIENNA GÓRA

Miasto

Langhansa

Numer Specjalny !!!
05. 06. 2009 r.

Dwumiesięcznik Szkolnego Koła Miłośników Historii Lokalnej
im. Carla Gottharda Langhansa
przy ZSO w Kamiennej Górze

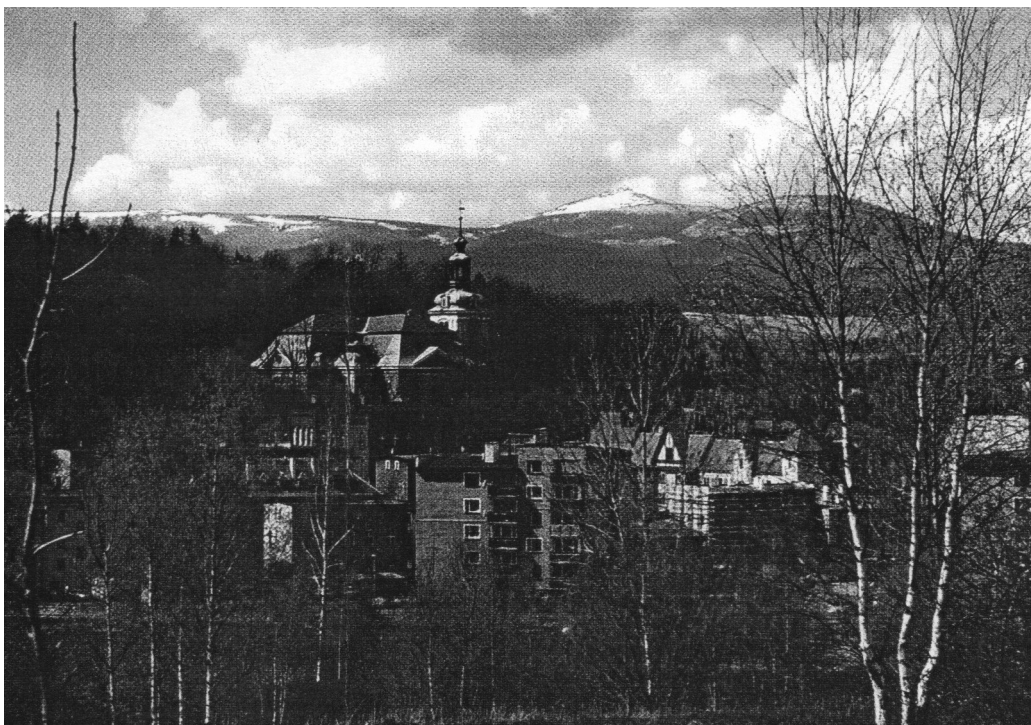
▪ 300 lat Kościoła Łaski w Kamiennej Górze 1709 – 2009

Kamień węgielny pod budowę tej świątyni protestanckiej (obecnie katolickiej pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej) położono **5 czerwca 1709 r.** Projektantem i budowniczym był **Martin Frantz** z dzisiejszego Tallina w Estonii. Wznoszenie kościoła trwało nieco ponad 10 lat i było wspólnym przedsięwzięciem całej gminy ewangelickiej. Uroczystość poświęcenia odbyła się **8 października 1720 r.**

Przypadający w 2009 r. jubileusz 300-lecia rozpoczęcia budowy pierwszej w okręgu kamiennogórskim świątyni protestanckiej postanowiliśmy uświetnić, prezentując na łamach naszej szkolnej gazetki historycznej nieznane dokumenty archiwalne z jej powojennej przeszłości (1947 – 1948). Jesteśmy przekonani, że ich wartość docenią wszyscy zainteresowani tematem.

Nasza ingerencja w oryginalne teksty została ograniczona do niezbędnego minimum, dzięki czemu zachowano swoisty klimat tych źródeł historycznych.

Redakcja

- **Pismo księdza Fritza Buergela z Urzędu Powiatowego Kościoła Ewangelickiego w Kamiennej Górze do Starostwa Powiatowego w Kamiennej Górze, do którego dołączono m.in. opis majątku, 10 III 1947 r.**

Tymczasem podaję żądany wykaz tylko dla głównej parafii w mieście Kamienna Góra. Siedziba parafii znajduje się w Kamiennej Górze. Do niej należą następujące miejscowości: Kamienna Góra, Stara Białka, Janiszew [Janiszów], Błaszów [Błażkowa], Raszów, Świerczyn [Jaczków], Ptaszyn [Ptaszków], Zalesin [Borówno], Pisarzów [Pisarzowice], Kurowice [Przedwojów], Krużyn [część Dębrznika], Cedrów [Czadrów].

Przełożonym parafii jest **ksiądz Senior Fritz Buergel**, zamieszkały w Kamiennej Górze. Dołączam opis majątków kościelnych w parafii Kamienna Góra i ich teraźniejszy stan. Specjalne stowarzyszenia religijne od czasu Hitlera nie egzystują wcale. Działalność Kościoła zawiera teraz oprócz nabożeństw tylko naukę religii osobno dla każdej kategorii wiernych. Inne wyznania nie skorzystali tu nic z posiadłości Ewangelickiego Kościoła. [...]

Wykaz majątków Parafii Ewangelickiej w Kamiennej Górze

Na zasadzie ksiąg katastralnych (mierniczych) podajemy następujące dane.

I. Ewang. [elicki] Kościół i stary cmentarz. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, arkusz 331. „Flurbuch” Kamienna Góra, „Kartenblatt” II, Parzelle 877/112. Wielkość: 3,2056 ha. Teraz w użyciu Gminy Ewangelickiej.

II. Trupiarnia. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, ark.331. „Flurbuch”, „Kartenblatt” 2, „Parzelle” 255/5. Wielkość: 1,8130 a. Teraz w użyciu Gminy Ewangelickiej.

III. Były dom drugiego dzwoniarza. Plac Kościelny 1. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, ark. 331. „Flurbuch”, „Kartenblatt” 2, Parzelle 877/112. Po wysiedleniu ostatniego dzwoniarza dom został przez nieznane osoby włamany, zplundrowany i całkowicie zniszczony.

IV. Dom sióstr zakonnice. Plac Kościelny 3. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, ark. 331. „Flurbuch”, „Kartenblatt” 2, Parzelle 715/112. Wielkość: 5,06 a. Teraz zamieszkały przez siostry.

V. Były dom grabarza. Plac Kościelny 5. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, ark.331. „Flurbuch” Kamienna Góra, „Kartenblatt” 2, „Parzelle” 877/112. Po wysiedleniu ostatniego grabarza dom został przez nieznane osoby włamany, zplundrowany i całkowicie zniszczony.

VI. Plac Kościelny 6-9: Budynek, w którym się znajdują:

Wejście Nr. 6. Byłe mieszkanie drugiego Pastora. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, ark. 331. „Flurbuch” Kamienna Góra, „Kartenblatt” 2, „Parzellen” 721/113 – 720/113 – 718/113. Po wysiedleniu drugiego Pastora Urząd mieszkaniowy oddał znajdujące się tam mieszkania do użytku polskim i niemieckim prywatnym osobom.

Wejście Nr. 7. Dom proboszcza (Seniora). Obecnie parter zajęty przez polaków. Pierwsze piętro przydzielone przez urząd mieszkaniowy pastorowi jako mieszkanie.

Wejście Nr. 8. Byłe mieszkanie trzeciego Pastora. Ponieważ trzeciego pastora nie ma, cały dom oddany przez urząd mieszkaniowy prywatnym osobom.

Wejście Nr. 9. Dom Urzędu Parafialnego oraz Urząd powiatowy Kościoła Ewangelickiego. Biuro kościelne oraz mieszkanie teraźniejszego kościelnego.

VII. Dom pierwszego dzwoniarza. Plac Kościelny 11. Po wysiedleniu ostatniego urzędnika zamknięty i zapieczętowany przez gimnazjum. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, arkusz 331. „Flurbuch”, „Kartenblatt” 2, „Parzelle” 712/112. Wielkość: 2,28 a.

VIII. Nowy cmentarz. „Grundbuch” Kamienna Góra, tom XIII, ark. 331. „Flurbuch”, „Kartenblatt” 2, „Parzelle” 525/5. Wielkość: 1,4240 ha. Teraz w użyciu Gminy Ewangelickiej.

Wykaz Parafij Ewangelickich w powiecie Kamienna Góra

W powiecie Kamienna Góra znajdują się następujące parafie:

Parafia Lubawsk [Lubawka]. Siedziba Lubawsk. Do niej należą następujące miejscowości: Lubawsk, Bukowice [Bukówka]. Majątek; kościół i cmentarz, w użyciu Gminy Ewangelickiej. Dom parafialny, teraz zamieszkały przez księdza polskiego katolickiego. Pastor wysiedlony. Ilość wiernych mniej więcej: 80.

Parafia Michałów [Miszkowice]. Siedziba Michałów. Do niej należą następujące miejscowości: Michałów, Zacisza [Jarkowice], Zagórze [Paprotki], Paczyn, Opawa. Majątek: Kościół i cmentarz, w użyciu Gminy Ewangelickiej. Dom parafialny zplundrowany i zamknięty. Pastor wysiedlony.

Parafia Lesznica [Leszczyniec]. Siedziba Lesznica. Do niej należą: Datowice [Ogorzelec], Sorocin [Szarocin], Nova Białka, Czernów [Czarnów]. Majątek: Kościół i cmentarz. Kościół w użyciu polskiej Gminy Katolickiej oraz niemieckiej Gminy Ewangelickiej. Dom parafialny: teraźniejszy stan nieznany. Pastor wysiedlony.

Parafia Konradów [Grzędy]. Siedziba Konradów. Do niej należą Konradów oraz Czarnolesie [Czarny Bór]. Majątek: Kościół i cmentarz, w użyciu Gminy Ewangelickiej. Dom parafialny: Parter mieszkanie siostry Gminnej, pierwsze piętro zamknięte. Pastor wysiedlony.

Parafia Radlice [Ciechanowice] – Marciszów. Siedziba Radlice. Do niej należą następujące miejscowości: Radlice, Marciszów. Majątek: Kościół i cmentarz w Radlicach, w użyciu Gminy Ewangelickiej. Dom parafialny w Radlicach w użyciu Polskiej Gminy Radlice. Pastor wysiedlony.

Parafia Szymrych [Chełmsko Śląskie] – Krzeszów. Siedziba Szymrych. Do niej należą: Szymrych, Krzeszów, Gortów [Gorzeszów], Bartoszewo [Uniemyśl], Albanów [Okrzeszyn], Lipowo [Lipienica]. Majątek: Kościół w Szymrychu i cmentarz, Kościół w Krzeszowie i cmentarz, w użyciu Gminy Ewangelickiej. Kaplica w Albanowie, w użyciu Gminy Ewangelickiej. Dom parafialny w Szymrychu zamieszkały przez prywatne osoby, za wyjątkiem pokoju dla przygotowania dzieci do św. Komunii. Pastor wysiedlony.

Parafia Rędziny – Ronów [Wieściszowice]. Siedziba Rędziny. Do niej należą: Rędziny, Ronów. Majątek: Kościół i cmentarz w Rędzinie i w Ronowie, teraźniejszy stan nieznany. Pastor wysiedlony. Dom parafialny w Rędzinie, teraźniejszy stan nieznany.

Ogólna ilość wiernych Ewangelickiego Kościoła w wyżej wymienionych parafiach wynosi mniej więcej 2 000 osób.

Wszyscy pastory w powiecie są wysiedleni za wyjątkiem Pastora Seniora. Ten ostatni ma nadzorowanie nad wszystkimi parafiami i spełnia wszędzie obrzędy religijne.

Źródło: AP JG, Starostwo Powiatowe w Kamiennej Górze 1945–1950, sygn. 128, s. 9- 13

* * * * *

▪ **Pismo księdza Bronisława Gawrysia – proboszcza Parafii rzymsko-katolickiej w Kamiennej Górze – do Starostwa Powiatowego w Kamiennej Górze, 9 II 1948 r.**

Pismem z dnia 21-VII-1947 r., jako proboszcz parafii zwróciłem się przez Radę Powiatową Narodową do Kompetentnych Czynników z prośbą o przydzielenie katolikom kościoła ewangelickiego. Do dnia dzisiejszego nie mamy odpowiedzi, chociaż wysunięte motywy prośby nie mogły budzić wątpliwości.

Dla nas katolików decyzja czy ten kościół po-ewangelicki będzie nam przydzielony czy nie jest sprawą pilną i ważną. W czasie nabożeństw część naszych wyznawców stoi przy wielkich drzwiach nie mieszczącego nas kościoła; jeżeli Ministerstwo Ziem Odzyskanych odmówi nam przydzielenia, będziemy zmuszeni do zbierania funduszków na stawianie nowego kościoła parafialnego.

Czy to będzie potrzebne i korzystne dla odbudowy kraju, jak miliony złotych będziemy topić w budowaniu kościoła, który mogłaby nam zastąpić świątynia po-ewangelicka? Garstka pozostałych ewangelików ma w pobliżu oddzielną kaplicę, która doskonale może ją obsłużyć.

Dlatego proszę uprzejmie Obywatela Starostę o przyspieszenie decyzji Ministerstwa Ziem Odzyskanych.

Źródło: AP JG, Starostwo Powiatowe..., sygn. 128, s. 17.

* * * * *

▪ **Pismo wicestarosty kamiennogórskiego K. Wojtkiewicza do Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu w sprawie przydzielenia kościoła ewangelickiego w Kamiennej Górze kościołowi katolickiemu, 24 V 1948 r.**

W załatwieniu pisma z dnia 12 maja b.r. [...] w sprawie powyższej donoszę:

ad.1. Polaków ewangelików jest 30 rodzin, Niemców reklamowanych 82 wraz z rodzinami 194 osoby, oraz do repatriacji 69 osób, natomiast około 14 tys. obywateli polskich wyznania rzym.-kat. z tym, że około 70% praktykujących.

ad.2. Parafia rzym.-kat. nie użytkuje innego obiektu a posiadany pomieścić może około 1 500 osób.

ad.3. Kamienna Góra centrum miasta przy zbiegu pl. Ratuszowego i ul. Mickiewicza.

ad.4. Kaplica cmentarna pomieści z łatwością 200 osób.

ad.5. Sali nadającej się do odprawiania nabożeństw niema.

ad.6. Nabożeństwa odbywają się w kościele ewangelickim, na nabożeństwach bierze udział około 20 osób.

Źródło: AP JG, Starostwo Powiatowe..., sygn. 128, s. 18.

* * * * *

- **Pismo wicestarosty kamiennogórskiego K. Wojtkiewicza do Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu w sprawie przydzielenia kościoła ewangelickiego w Kamiennej Górze Polskiemu Kościołowi Narodowemu, 23 VII 1948 r.**

W załatwieniu pisma z czerwca b.r. [...] w sprawie objętej przedmiotem donoszę:

- ad.1. Kościół o przydzielenie którego ubiega się Polski Kościół Narodowy, jest obiektem o który ubiega się także kościół rzym[sko]-kat.[olicki] jak zapodano pismem z dnia 2.12.47 [...]
- ad.2. W/g. oświadczenia **Ob. Chamerski Edwarda** prac.[ownika] P.Z.P.L. Nr. 14 jest on jedynym, który zadeklarował się przyjąć tę wiarę.
- ad.3. W chwili obecnej trudno jest ustalić żadaną liczbę, ponieważ religia ta nie jest dotychczas propagowana na tut.[ejszym] terenie przez w/w kościół.
- ad.4. Duchowny tegoż kościoła **ks. Osmulski** zamieszkuje na terenie Boguszowa ul. Ogrodowa 2, gdzie jest już parafia Polskiego Kościoła Narodowego.
- ad.5. Domu parafialnego tegoż kościoła niema jeszcze na terenie tut. powiatu.

W chwili obecnej Urząd tut. uważa za rzecz przedwczesną przydzielenie omawianego obiektu na rzecz Polskiego Kościoła Narodowego, ponieważ poza Ob. Chamerskim Edwardem nikt tu tej religii nie przyjął.

Źródło: AP JG, Starostwo Powiatowe..., sygn. 131, s. 10

* * * * *

- **Pismo wicestarosty kamiennogórskiego K. Wojtkiewicza do Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu w sprawie przydzielenia kaplicy przy ul. Piastowskiej 18 w Kamiennej Górze Kościołowi Metodystycznemu, 24 VII 1948 r.**

W załatwieniu pisma z dnia 12 czerwca b.r. [...] w sprawie objętej przedmiotem donoszę:

- Ad.1. Ogólna ilość mieszkańców Kamiennej Góry – 14.889 osób. Wiernych wyznania Kościoła Metodystycznego – 70 osób. Wiernych wyznania Kościoła Rzym-kat. – 9.000 osób. Wiernych wyznania Kościoła ewangelickiego – 300 osób.
- Ad.2. Omawiana w przedmiocie kaplica może pomieścić do 300 osób.
- Ad.3. Nie.
- Ad.4. Kaznodzieji miejscowego nie ma – dojeżdża z Wałbrzycha o czym doniesiono pismem [...] z dnia 8.VII.48 r.
- Ad.5. Tak kościół rzym-kat. jak i ewang. czynne są w chwili obecnej.
- Ad.6. Przy kaplicy jest budynek dwupiętrowy składający się z 3-ch mieszkań po 2 pokoje z kuchnią i ogrodem o obszarze 15a 96m² [...].
Budynek mieszkalny zajęty obecnie przez 2 rodziny polskie skierowane przez Urząd Kwaterunkowy Zarządu Miejskiego Kamiennej Góry po uprzednim porozumieniu z administratorem kościoła Augsb. [ursko]-ewangelickiego oraz przez jedną rodzinę niemiecką, której nie można było wysiedlić z powodu choroby.
- Ad.7. Kaplica wraz z w/w obiektem mieszkalnym i ogrodem należała do kościoła ewangelickiego.
- Ad.8. Kaplica cmentarna kościoła ewang. znajduje się na cmentarzu ewangelickim przy pl. [acu] kościelnym niedaleko ul. Piastowskiej. Obecnie opinii w sprawie powyższej Starostwo Powiatowe nie czyni przeszkód w przydzieleniu wyżej wzmiankowanej kaplicy na rzecz Kościoła Metodystycznego.

Źródło: AP JG, Starostwo Powiatowe ..., sygn. 131, s. 11.

* * * * *

- **Pismo z Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu do Starostwa Powiatowego w Kamiennej Górze, 23 VIII 1948r .**

W związku z tamt.[ejszym] pismem z dnia 24 VII 1948 r. [...] w sprawie przedmiotowej, Urząd Wojewódzki prosi o wskazanie innego obiektu, któryby ewentualnie można było przydzielić Metodystom, gdyż kościół ewangelicki nie zgadza się na odstąpienie kaplicy.

Źródło: AP JG, Starostwo Powiatowe ..., sygn. 131, s. 15.

To Oni tworzyli gazetkę „Langhansa”☺

Redaktor Naczelny: Jan Lubieniecki
**Skład Komputerowy: Angelika Jancik kl.3bLO;
Kamil Niedziałkowski kl.3b LO**